

УДК 343.163

ВИМОГИ ДО ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Сергій ПЕТРОВ,
прокурор прокуратури Овідіопольського району
Одеської області

SUMMARY

In the article the author analyzed the regulatory framework of ethical conduct for prosecutors, in particular pointing attention to the international instruments whose provisions have become a legal basis for the approval and adoption of the Code of ethics and conduct of prosecutors in Ukraine. The authors also analyzed the acts that define ethics and conduct of prosecutors in some countries of Europe, the UK, Latvia and Lithuania.

Key words: Code, ethics, prosecutor, ethic requirements, office of public prosecutor.

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано засади правового регулювання етичної поведінки працівників прокуратури, зокрема акцентовано увагу на міжнародних актах, положення яких стали юридичним фундаментом схвалення й затвердження Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури в Україні. Також проаналізовано акти, якими визначаються етика й поведінка прокурорів деяких країн Європи, зокрема Великобританії, Латвії та Литви.

Ключові слова: Кодекс, етика, прокурор, прокуратура, етичні вимоги.

Постановка проблеми. Інституціональні зміни, що тривають в Україні з початку 2014 р., є необхідною умовою для подолання системної кризи в адмініструванні різних суспільних відносин в Україні та формування дієвої й ефективної державної бюрократії.

Дієвість будь-якої системи серед іншого визначається її здатністю протистояти шкідливому впливу, яким у межах соціальної системи може бути корупція, некомпетентність і різні вияви протиправних та аморальних намірів чи дій будь-кого із членів цієї системи.

Актуальність теми. Особливо актуальним у сучасних умовах є не лише якісне оновлення системи правоохоронних органів, судів і прокуратури, створення для них нової матеріально-технічної бази чи якісно нове та високе фінансування, а й нові чіткі, прозорі, дієві й зрозумілі правила професійної поведінки, у тому числі поза межами виконання своїх обов'язків, з урахуванням найвищих стандартів етичної поведінки працівників прокуратури в країнах Європи та Світу. Вищезгадані стандарти надають можливість якісно оновити та покращити кадровий склад національної прокуратури в Україні.

Аналіз літератури з питань поведінки працівників прокуратури дає змогу визначити низку дослідників, які у своїх роботах присвятили увагу різним аспектам поведінки прокурорів. Так, потрібно назвати таких дослідників: В. Білоусов, М. Бурбика, С. Данілін, В. Долежан, Л. Колос, О. Литвак, В. Остапчук, С. Подкопаєв, О. Проневич, Г. Серєда, О. Толочко, П. Шумський.

У роботах учених аналізуються питання службової й етичної поведінки, засади такої поведінки як у межах виконання покладених повноважень, так і поза ними; приділяється увага питанню правового регулювання етичної поведінки: аналізуються положення Кодексу професійної етики та поведінки прокурора, а також норми міжнародних актів, зобов'язання виконувати які взяла на себе Україна у прагненні до адаптації національної правової системи до апробованих і найдієвіших правових стандартів країн Європи і Світу.

Метою статті є порівняльний аналіз правового регулювання етичної поведінки працівників прокуратури України та країн Європи, зокрема Великобританії, Латвії й Литви.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуалізація деонтологічних засад прокурорської діяльності об'єктивно зумовлена загальною тенденцією етизації державної служби як «почесного обов'язку шляхетних людей», тобто виокремлення правового інституту етики державного службовця, закріплення системи етичних принципів і норм як важливого імперативу ствердження цивілізованої моделі професійної діяльності працівників прокуратури, підвищення культури взаємовідносин і покращання морально-психологічного клімату. Етизація державної служби ґрунтується на визнанні соціокультурного й людиноцентристського характеру будь-якої соціальної системи, усвідомленні детермінованості поведінки суб'єктів суспільних відносин моральними цінностями й переконаннями, важливості організаційної культури для оптимізації управлінського процесу та гуманізації технократичної моделі бюрократії [1].

В умовах сучасної української дійсності, коли надбанням спільноти стають факти непрофесійної поведінки серед представників різних державних органів і установ, необхідно використовувати всі можливі заходи для підвищення авторитету системи органів прокуратури [2]. Тим більше, що суспільство так і не отримало відповіді на питання необґрунтовано великих і несумісних із обійманою посадою статків і привілеїв діючих працівників прокуратури України [3].

У цьому сенсі дуже вдало О. Толочко та С. Подкопаєв акцентували на залежності первинної мети і призначення правил із особами, на яких покладено завдання їх виконувати, навіть вище висловлювання відомого у XIX–XX ст. ст. А. Коні, який відзначав, що будь-які правила можуть утратити своє значення в недосвідчених, грубих чи несумлінних руках [4].

Відтак очевидною й безспірною є необхідність у високих вимогах до осіб, на яких покладаються функції державної охорони та захисту від протиправного посягання на права, свободи й законні інтереси, а також забезпечення дотримання законів усіма учасниками правовідносин.

Така роль прокурорів була ще раз підтверджена спільною позицією на конференції Генеральних прокурорів країн Європи «Роль прокуратури в захисті прав людини та публічних інтересів поза кримінально-правовою сферою», що була проведена під егідою Ради Європи у липні 2008 р. (м. Санкт-Петербург, Росія), на якій констатовано, що в усіх державах-членах прокурори відіграють важливу роль і несуть обов'язок із захисту прав людини, забезпечення законності й захисту публічних інтересів [5].

Ще в листопаді 1991 р., одразу після прийняття Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 р. № 1789-ХІІ, була прийнята Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» від 06.11.1991 р. № 245-18, у ст. 2 якої визначені обов'язкові вимоги до працівників прокуратури, як-то: 1) високі моральні якості, 2) принциповість і непримиренність до порушень законів, 3) поєднання виконання своїх професійних обов'язків із громадянською мужністю, справедливістю й невідкупністю.

Працівники прокуратури повинні особисто суворо додержуватись вимог закону, виявляти ініціативу в роботі, підвищувати її якість та ефективність і сприяти своєю діяльністю утвердженню верховенства закону, забезпеченню демократії, формуванню правосвідомості громадян, поваги до законів, норм і правил суспільного життя [6]. Указані етичні правила тривалий час були єдиними вимогами до професійної поведінки працівників прокуратури, викликаючи в дослідників багато запитань щодо доцільності існування деяких із них і можливості практичної їх реалізації та контролю, доки не був затверджений Наказ Генерального прокурора України «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» від 15.12.2011 р. № 2гн [7], а згодом схвалений Всеукраїнською конференцією працівників прокуратури 28.11.2012 р. і затверджений Наказом Генерального прокурора України від 28.11.2012 р. № 123 «Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури» [8] (далі – Кодекс). Кодексом встановлено, що виконання покладених на прокуратуру завдань потребує від її працівників високого професіоналізму, неупередженості, чесності, порядності й здатності протистояти намаганням неправомірного впливу на їхню службову діяльність.

Як зазначає О. Проневич, практика більшості зарубіжних країн свідчить, що формалізація вимог щодо професійної етики й поведінки працівників прокуратури здійснюється на рівні деонтологічних кодексів [9]. Подібні консолідовані акти, які містять морально-етичні вимоги до працівників прокуратури, прийняті й доволі успішно діють у країнах Європи, зокрема у Великобританії, Ірландії, Латвії, Литві, Угорщині, Боснії та Герцеговині тощо.

Відповідно до ст. 4 Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури, визначені основні принципи професійної етики та поведінки працівників прокуратури: 1) верховенство права й законність; 2) повага до прав і свобод людини та громадянина; 3) незалежність і самостійність; 4) політична неупередженість і самостійність; 5) толерантність; 6) рівність перед законом, презумпція невинуватості; 7) справедливість і об'єктивність; 8) професійна честь і гідність, фор-

мування довіри до прокуратури; 9) конфіденційність; 10) прозорість службової діяльності; 11) утримання від виконання незаконних рішень чи доручень; 12) недопущення конфлікту інтересів; 13) компетентність і професіоналізм; 14) зразковість поведінки й дисциплінованість.

Кожен принцип є не просто вихідним положенням якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку [10], а орієнтиром, який містить вимоги до певної категорії, системи чи механізму. Ті вимоги, що містяться в принципах професійної етики та поведінки працівників прокуратури, є адекватними й пропорційними функціям, які покладаються на прокуратуру України.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-VII, на прокуратуру покладаються функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництва інтересів громадянина або держави в суді; 3) нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян [11].

На думку О. Толочко й С. Подкопаєва, Кодекс професійної етики та поведінки прокурора має кілька загальних цілей: 1) визначення і стимулювання високих стандартів поведінки, 2) допомога в прийнятті прокурором рішень, 3) посилення довіри з боку громадян до професійної діяльності й посади прокурора [12].

Можна погодитись із авторами в тому твердженні, що закріплені в Кодексі стандарти не зможуть регламентувати поведінку прокурорів у кожній окремо взятій ситуації. Але, з одного боку, вони слугуватимуть їм системою орієнтирів при вирішенні того чи іншого конкретного поведінкового питання, а з іншого – стануть тією нормативною базою, на якій ґрунтуватимуться конкретні норми і практика дисциплінарних комісій прокуратури, доповнюючи Кодекс правильним змістом [13].

Широкий спектр професійно-особистісних і морально-етичних вимог містять міжнародні документи щодо професійної етики та поведінки прокурорів. Протягом останніх десятиріч різними міжнародними структурами розроблено низку таких документів. Викладені в них вимоги здебільшого представлені через призму урегулювання поведінки прокурора в службовій і позаслужбовій сферах [14, с. 88].

Варто зауважити, що фактичними підставами прийняття Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури в Україні, як зазначалось раніше, стало широке застосування подібних інструментів регулювання в країнах Європи, а юридичними – широке коло міжнародно-правових актів, у тому числі Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і рішення Європейського Суду з прав людини, Керівні принципи ООН щодо ролі прокурорів, прийняті на Восьмому конгресі ООН у 1990 р., Стандарти професійної відповідальності та виклади основних обов'язків і прав прокурорів, ухвалені Міжнародною асоціацією прокурорів у 1999 р., Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи), ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн-членів Ради Європи у 2005 р. [15].

Крім того, при розробці Кодексу були враховані рекомендація Res (2000)19 Комітету міністрів державам-учасникам «Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції» (прийнята Комітетом міністрів держав-членів 06 жовтня 2000 р. на засіданні

заступників міністрів) [16] та рекомендація Rec(2012)11 Комітету міністрів державам-учасникам «Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції» (прийнята Комітетом міністрів держав-членів Ради Європи 19 вересня 2012 р. на засіданні заступників міністрів) [17].

Відповідні заходи правового регулювання етичної поведінки працівників прокуратури та їх мета узгоджуються із національною стратегією інтеграції України до європейського співтовариства. Так, відповідно до ст. 3 Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI, завданням політики у сфері розбудови державності є модернізація системи державної служби з урахуванням європейського досвіду на принципах професійності й політичної нейтральності, а відповідно до ст. 11 цього ж Закону, до основних завдань зовнішньої політики належить забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі [18].

Отже, виходячи із пріоритетів як внутрішньої, так і зовнішньої політики України, актуальним, на нашу думку, є дослідження міжнародних актів і міжнародного, зокрема європейського, досвіду правового регулювання питань етичної поведінки працівників прокуратури, ефективність їх реалізації.

Варто передусім відзначити, що, відповідно до п. 1 Керівних принципів щодо ролі державних обвинувачів, прийнятих Організацією Об'єднаних Націй, особи, відібрані для здійснення прокурорських функцій, повинні мати високі моральні якості та здібності, а також відповідну підготовку й кваліфікацію. А на державу покладається вимога забезпечити такі критерії відбору осіб на посаду прокурора, які включали б гарантії проти призначень, оснований на пристрасності, та виключали будь-яку дискримінацію за кольором шкіри, мовою, релігією тощо.

Особи, котрі здійснюють судове переслідування, повинні завжди бергти честь і гідність своєї професії [19].

Закладені в Стандартах Міжнародної асоціації прокурорів норми фактично стали визначенням професійно-особистісних і морально-етичних вимог до прокурорів у національних правових системах багатьох країн світу. Ці самі положення було закладено в основу прийнятих надалі міжнародних документів із питань професійної етики та поведінки прокурорів [20, с. 88].

Так, відповідно до Стандартів Міжнародної асоціації прокурорів, прокурори: 1) завжди підтримують честь і гідність своєї професії; 2) завжди ведуть себе професійно, відповідно до закону, правил і етики своєї професії; 3) завжди застосовують найвищі стандарти чесності й уважного ставлення; 4) завжди бувають у курсі розвитку поточного законодавства; 5) прагнуть бути стійкими, незалежними, неупередженими; 6) завжди сприяють здійсненню права обвинуваченого на справедливий суд, зокрема забезпечують, щоб свідчення на користь обвинуваченого збиралися відповідно до закону або вимог справедливого суду; 7) завжди служать інтересам суспільства й захищають їх; 8) поважають, захищають і підтримують універсальну концепцію про гідність і права людини.

Прокурори повинні виконувати свої обов'язки без страху, уподобань або заборонів, зокрема вони повинні таке: 1) виконувати свої обов'язки неупереджено; 2) не піддаватися впливу інтересів індивідуальних осіб або груп, тиску суспільства чи преси, поважати інтереси суспільства;

3) діяти об'єктивно; 4) об'єктивно підходити до обставин незалежно від того, покращують або погіршують вони становище підозрюваного; 5) згідно з місцевими законом або вимогами справедливого суду, прагнути забезпечити дотримання необхідного й повного розслідування з метою доказування винуватості чи невинуватості підозрюваного; 6) завжди прагнути до встановлення істини, сприяти в цьому суду й забезпечити законне і справедливе рішення для потерпілого, обвинуваченого й усього суспільства відповідно до закону та веління справедливості [21].

Пізніше, у 2005 р., Конференцією Генеральних прокурорів Європи були прийняті Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи), у яких подальшої деталізації отримала низка вже наявних на той момент положень. Будапештськими принципами встановлено, що прокурори зобов'язані виконувати свої функції відповідно до національного та міжнародного законодавства, справедливо, неупереджено й оперативно; поважати, захищати та підтримувати гідність і права людини; усвідомлювати, що діяльність прокурорів здійснюється від імені та в інтересах суспільства; намагатись знаходити справедливий баланс між загальними інтересами й правами індивіда [22].

Для цього прокурор повинен постійно підтримувати честь і гідність своєї професії; завжди поводити себе професійно; відповідати найвищим принципам чесності й старанності; виконувати свої функції на основі особистої оцінки фактів і відповідно до законодавства, незалежно від будь-яких впливів; бути завжди поінформованим, кваліфікованим на рівні відповідних досягнень у правовій і соціальній сферах; намагатись бути неупередженим та послідовним; виконувати свої обов'язки справедливо й без побоювань, користі та упередженості; не піддаватися особистим і приватним інтересам, публічному та медіатиску; зберігати професійну таємницю; поважати право всіх людей бути рівними перед законом; під час виконання обов'язків поводитись куртуазно [23].

Положення зазначених вище актів стали основою для розробки і схвалення національних актів країн Європи. Наприклад, нами були проаналізовані Кодекси етичної поведінки прокурорів Великобританії, Латвії й Литви.

Отже, у Великобританії була прийнята Декларація етичних принципів для прокурорів (Statement of Ethical Principles for the Public Prosecutor) [24], у Литві – Кодекс поведінки прокурорів Литви (The Code of conduct of the prosecutors of Lithuania) [25], у Латвії – Кодекс етики прокурорів Латвії (Code of ethics prosecutors of Latvia) [26].

Кожен із актів є результатом діяльності вищих органів у системі органів прокуратури. Так, у Латвії Кодекс був схвалений Радою Генерального прокурора, а в Литві – Генеральним прокурором Республіки Литва. За таких обставин спостерігається подібність і до Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури, який був схвалений Всеукраїнською конференцією прокурорів України і затверджений Наказом Генерального прокурора України.

Отже, корпоративні правила поведінки як під час, так і поза виконанням визначених законодавством функцій із урахуванням особливостей організації та функціонування прокуратури були схвалені представницькими органами й затверджені очільниками прокуратур, що може свідчити про реальну синхронізацію національного законодавства і процедур із подібними критеріями країн Європи.

У всіх актах визначається обов'язковість використання й неухильного дотримання вимог кодексів.

Так, Кодексом етики прокурорів Латвії передбачено, що для запобігання дискредитації Офісу прокурора працівники повинні слідувати основним принципам та етичним нормам. А Декларацією етичних принципів для прокурорів у Великобританії встановлюється, що діючи в межах своїх службових обов'язків або відповідно до інструкцій, прокурори повинні в усі часи дотримуватися найвищих професійних стандартів.

Як правило, у кодексах передбачені загальні вимоги до поведінки працівників прокуратури, такі як незалежність, чесність, неупередженість, справедливість, конфіденційність, професійне зростання. Привертає увагу й декларування вимог до власного психічного стану працівника при виконанні ним функціональних обов'язків, зокрема Декларацією етичних принципів для прокурорів передбачається необхідність виконувати свої обов'язки без страху, користі або збитку [27].

Окремо визначаються вимоги до поведінки у взаємодії із колегами та в неробочий час. Так, у Латвії прокурор повинен вести себе поза робочий час так, щоб не ганьбити ім'я прокурора, не створювати якихось сумнівів у неупередженості й чесності виконання службових обов'язків. Прокурор не приймає ніяких подарунків, послуг або кредит від осіб, які знаходяться в сфері впливу прокуратури на час слухань справи [28].

Невід'ємною складовою поведінки є відносини між працівниками в прокуратурі, чіткість, зрозумілість і справедливість яких забезпечує оперативність, ефективність і дисциплінованість в обміні інформацією та виконанні завдань.

Так, у Латвії прокурору не можна дискредитувати або ображати своїх колег, незалежно від їхнього офіційного рангу, обійманої посади, їхнього походження, соціального й майнового стану, раси, національності, інвалідності, віку, статі, ставлення до релігії та сексуальної орієнтації. Також прокурор повинен відповідати вимогам, що стосуються поведінки і дрес-коду. Поведінка має свідчити про правомірність прокуратури, а одяг має бути в хорошому стані й відповідати ситуації. Прокурор не повинен використовувати будь-яку мову жестів і вчиняти дії, які могли б образити честь і гідність інших осіб [29].

Висновки. Системний аналіз положень вище наведених актів доводить їх безпосередній зв'язок із основними положеннями Керівних принципів щодо ролі державних обвинувачів, Стандартів професійної відповідальності, основних обов'язків і прав прокурорів, Європейської інструкції з питань етики та поведінки прокурорів.

Аналіз Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури доводить європейське походження його норм, про що свідчить зміст 2 розділу. Однак водночас демонструє й різницю. На нашу думку, зміст цього розділу переважаний з погляду практики нормотворення вимогами дотримуватись принципів верховенства права та законності, поваги до прав і свобод людини й громадянина, презумпції невинуватості, а також недопущення виявів корупції. Така позиція є логічною, адже відповідні вимоги для державних службовців не раз дублюються в законах України і передусім у Конституції України. А отже, під час здобування професійної освіти до обіймання посади прокурора у відповідної особи формується відповідне уявлення й чітке розуміння вимог законодавства до статусу та діяльності державних службовців, у тому числі діяти в межах і на підставі норм закону чи не допускати виявів корупції у своїй роботі. Звісно, це може бути зумовлено національними мен-

тальними особливостями підготовки кадрів для органів прокуратури, але це лише ще раз доводить, що існують питання до правового регулювання етичної поведінки працівників прокуратури в Україні та їх виконання.

Сучасний стан правового регулювання етичної поведінки працівників прокуратури в Україні значною мірою обумовлений положеннями, що викладені в міжнародних актах, а відтак передбачає високі стандарти до поведінки працівників прокуратури в Україні, однак відповідний акт є переважаний зайвими, на нашу думку, нормами, що не сприяє їх дисциплінованому виконанню.

Список використаної літератури:

1. Проневич О.С. Деонтологічні стандарти професійної діяльності працівників прокуратури: нормативно-ціннісна основа та правова регламентація / О.С. Проневич // Право і безпека. – 2014. – № 4 (Вип. 55). – С. 168.
2. Толочко О. Професійна поведінка (етика) прокурорів: проблеми нормативного регулювання / О. Толочко, С. Подкопаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2214>.
3. Соболев Є. Торік до відповідальності притягнуто менше топ-посадовців, ніж за Януковича / Є. Соболев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://samopomich.ua/sobolev-torik-do-vidpovidalnosti-prytyahnuto-menshe-top-posadovtsiv-nizh-za-yanukovycha/>.
4. Толочко О. Професійна поведінка (етика) прокурорів: проблеми нормативного регулювання / О. Толочко, С. Подкопаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2214>.
5. Роль прокуратури в захисті прав человека и публичных интересов вне уголовно-правовой сферы: итоговый документ Конференции генеральных прокуроров стран Европы, проводимой Советом Европы совместно с Генеральной прокуратурой Российской Федерации (2-3 июля 2008 года) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.coe.int/>.
6. Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України : Постанова Верховної Ради України від 06.11.1991 р. № 245-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1796-12/conv>.
7. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України : Наказ Генерального прокурора України від 15.12.2011 р. № 2гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&.
8. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури : Наказ Генерального прокурора України від 28.11.2012 р. № 123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gp.gov.ua/ua/kodet.html?_m=publications&_t=rec&id.
9. Проневич О.С. Деонтологічні стандарти професійної діяльності працівників прокуратури: нормативно-ціннісна основа та правова регламентація / О.С. Проневич // Право і безпека. – 2014. – № 4 (Вип. 55). – С. 169.
10. Словник української мови : в 11 т. – Т. 7. – 1976. – С. 693.
11. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/conv>.
12. Толочко О. Професійна поведінка (етика) прокурорів: проблеми нормативного регулювання / О. Толочко, С. Подкопаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2214>.
13. Толочко О. Професійна поведінка (етика) прокурорів: проблеми нормативного регулювання / О. Толочко, С. Подкопаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2214>.

14. Білоусова В.І. Професійно-особистісні (ділові) та морально-етичні вимоги до прокурора / В.І. Білоусова // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 88.
15. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури : Наказ Генерального прокурора України від 28.11.2012 р. № 123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gp.gov.ua/ua/kodet.html?_m=publications&_t=rec&id.
16. Про роль служби публічних обвинувачів в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права : рекомендація ПАРС 1604 (2003) 11 від 27.05.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pravo.org.ua/files/com_split_1.pdf.
17. Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції : рекомендація Rec(2012)11 Комітету міністрів державам-учасникам Ради Європи, прийняті на 1151-му засіданні заступників міністрів від 19.09.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravo.org.ua/files/rec_chodo_publ.PDF.
18. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
19. Керівні принципи щодо ролі державних обвинувачів : Міжнародний документ від 07.09.1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_859.
20. Білоусова В.І. Професійно-особистісні (ділові) та морально-етичні вимоги до прокурора / В.І. Білоусова // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 88.
21. Стандарты профессиональной ответственности, основные обязанности и права прокуроров, принятые Международной ассоциацией прокуроров 23 апреля 1999 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.iap-association.org/Russian/F/>.
22. European guidelines on ethics and conduct for public prosecutors – 4p. – Budapest, May 29–31, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/conferences/CPGE/2005/CPGE_2005_05LignesDirectrices_en.pdf.
23. European guidelines on ethics and conduct for public prosecutors – 4p. – Budapest, May 29–31, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/conferences/CPGE/2005/CPGE_2005_05LignesDirectrices_en.pdf.
24. Statement of Ethical Principles for the Public Prosecutor [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cps.gov.uk/legal/s_to_u/statment_of_ethical_principles_for_the_public_prosecutor/.
25. The Code of conduct of the prosecutors of Lithuania [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx.
26. Code of ethics prosecutors of Latvia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/profiles/latviaCodeEthics_en.asp.
27. Statement of Ethical Principles for the Public Prosecutor [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cps.gov.uk/legal/s_to_u/statment_of_ethical_principles_for_the_public_prosecutor/.
28. Code of ethics prosecutors of Latvia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/profiles/latviaCodeEthics_en.asp.
29. Code of ethics prosecutors of Latvia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/profiles/latviaCodeEthics_en.asp.
-